„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
на по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н.
на један месец . . . . . 1 „ 20 н.
За Србију:
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ„ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браће М. Поповића.

БРОЈ 148. У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 23. СЕПТЕМБРА (5. ОКТОБРА) 1877. ГОДИНА XII.

ПОЗИВ НА ПРЕДПЛАТУ.

Почетком месеца октобра наступа последња четврт и тиме и свима пошт. предплатницима „Заставе“, који су за трећу четврт предплатили, време, да до почетка идућег месеца своју предплату преко администрације „Заставе“ обновити изволе.

Обраћамо овде за времена пажњу пошт. предплатника наших, да с обновом предплате похитају тако, да им новци до конца овога месеца на опредељено место стигну, јер ћемо још одма с првим бројем нове четврти обуставити лист свакоме ономе, чија предплата дотле стигла неби.

Мислимо, да није потреба, да препоручујемо лист наш народу српском у овом великом времену, кад по страним листовима ове монархије нечита ништа друго, до ли извртања и лажи са бојишта и клевете и сваковрсне погрде на славенско оружје. „Застава“ је до сад вазда доносила само доставерне и истините вести како са бојног, тако и са политичног поља, а побринули смо се, да тако и у будуће остане. Ако и са мање сензационих вести, српска ће публика из нашег листа бити подпуно обавештена о источном стању и догађајима ове велике источне кризе.

Уздамо се пак у бога правде и истине и слободе, да ћемо у овогодишњој последњој четврти бити у стању, да обрадујемо наш свет са сретним вестима из свих крајева источних, по којима ће и обрт судбине источне сретнији и светлији да буде.

Можемо читалачку публику нашу овом приликом и о томе известити, да смо за сталну сарадњу на овом листу задобили нову, у народу нашем признату публицистичку снагу. Радићемо, да једини народни и независни орган наш у сваком погледу задовољи праведна и умесна очекивања српске читалачке публике. Нека је пак овде напомењено, да и од одзива нашег света зависи усавршивање народног органа, којем је тај одзив једини и искључиви извор опстанку и напредку.

Позивамо дакле уљудно осим досадањих пошт предплатника и остале сународнике и начелне пријатеље, да нас купљењем нових предплатника и у опште својим моралним, материјалним и душевним средствима подпомогну у овом нашем подузећу.

Лист се никоме без изузетка нешаље, ко напред неплати. Као најудеснији и најјефтинији начин за пошиљање предплате препоручујемо такозване поштанске упутнице (Postanweisung) па којима ваља само тачно означити адресу своју.

Цена је „Застави“:

I. За ову монархију . .	3 ф. 50 н.
на месец дана . . .	1 ф. 20 н.
II. За Србију и Црну Гору са Босном, Херцеговином и Старом Србијом . .	9 динара.
III. За Немачку	4 ф. 60 н.
IV. За Швајцарску, Италију, Романију, Русију, Турску и Бугарску	5 ф. —
V. За Француску и Америку	6 ф. —

☞ За оне пошт. претплатнике „Заставе,“ који ће свршетком овога месеца обновити своју предплату, напомињемо да би им удесно било, ако би желили наручитт вел. илустровани календар „Српски Соко“ за год. 1878., да уз предплату на „Заставу“ изволе прикључити још 50 новч., па ће им се исти календар одма с повратном поштом послати.

У Новоме Саду 13. септембра 1877.

Уредништво и наклада „Заставе.“

БОЈНО ПОЉЕ.

(Т. С. В.) Беч 1. окт. п. р. Ситуација на бојноме пољу све се то већма у корист руске војске мења. Сада већ и противвички листови допуштају, да су позиције руске за даљу акцију згодне, у колико им је војска концентрована и у колико та концентрација (усредсређење) дозвољава снажнију акцију како према Плевни тако и према главној турској војсци, којом заповеда сердар-екрем мушир Мемед Али-паша. Уз то учврстили су и учвршћују Руси своје позиције не само на Плевни, него и на Јантри и поглавито се овом моменту приписује, што је Мемед Али-паша после знаменитог и по њега несретног боја код Црковне брже боље се повукао натраг из Кара-Лома, те по томе сасвим одустао од свога офензивног плана према царевићу.

Јучерање ујемчене вести јављају нам за извесно, да је Русима после битке код Црковне пао у руке и пољски телеграф Мемед Алије и да су Руси, а нарочито руска кавалерија, узастопце следовали турској аријер-гарди. Даље се вели, да је руска авангарда стигла на реку Лом и да је заузела позиције, што их је имала пре битке код Казељева. Шта више „Пресин“ нарочити извештач из Букурешта и Свиштова јавља, да је руска кавалерија стигла турску аријер-гарду те да је дошло до боја, у ком буду Турци до ноге потучени. Ми нећемо да се упуштамо у даље комбинације и посљедице ове битке, по што ни са руске званичне стране још извештаја о томе немамо, него ћемо причекати, док се вест потврди, али свакако налазимо за нужно ову вест на овоме месту прибележити, да би читаоци могли видети у колико се ситуација на источној страни ратишта у корист Руса променула. За царевићеву војску вели се, да је веома јака, а уз то утврђена, а осим тога јој у сваком случају стоји на расположењу и такозвана стратегична резерва, која стоји између Плевне и главног стана царевићевог тако, да је у стању за најкраће време притећи у помоћ како војсци на Јантри и Лому, тако и оној пред Плевном.

Што се пак тиче позиције у Шипци, то се слободно може рећи да је обезбеђена, у колико с једне стране Русима придолазе поткрепљења а у колико с друге опет Сулејман-паша својим рогобатним и учестаним, но све до сада сасма неуспешним нападајима на Шипку, своју снагу узалудно троши и од дана на дан све то већма слаби и малаксава.

Ситуација око Плевне није се ни у чем променула, осим што су се Руси још боље утврдили и што бомбардовање Османових позиција све јаче те јаче бива. Јавља се отуда, да ће Руси безпрекидном пуцњавом и опсадом да приморају Осман-пашу или да се преда, или пак да се повуче натраг на друму у Орхалију. Свакако пак по нас је врло повољна појава, што руска главна команда у свему и свачему основне погрешке у операцији, које су за собом повукле доста непријатних посљедица, исправља, како што се тиче броја војске, који је с почетка врло недостатан био, тако и што се тиче ратнога плана, који је с почетка носио на себи тип авантуријерског или пустоловског ратовања. У колико сада у руском главном штабу опажамо више систематике у ратовању и располагању и по томе више сигурности у извођењу како главнога тако и детаљних планова, у толико на другу страну у Турака пада у очи несигурност и нерешивост главног заповедника, које се особито за време битке код Церковне показало, а које се ево и сада показује. А најважније је, што у Турака не видимо јединство команде и јединствени операциони план, који би им особито у овом тренутку тако потребан био, шта више из свега, што и сами туркофилски листови о том наговешћују, провирује нагласије, шта више ненавист међу појединим командантима не само великих трију турских војсака, (Мемед-Алија, Сулејман и Осман), него чак и међу подкомандантима Мемед-Алијиним, који неће да се подвргавају његовим наредбама. Тако јавише сами Турци, да је неудаћу њиховог оружја код Црковне проузрочила савршена пасивност мисирске војске, којом заповеда мисирски принц Хасан-паша; а инглески и овдашњи неки Турцима наклоњени листови приписују повратак Мемед-Алије у своје старе позиције у кривицу Ахмед-Ејубу, који се са свога места ни крочити не хтеде. О ненависти пак, која постоји између Мемед-Алије и Сулејман-паше, излишно је и говорити, по што је то већ стара и позната ствар. Само ћу толико још да споменем, да многи и то иначе компетентни људи тврдоглавост Сулејманову, и његову конзеквенцију у постижењу своје намере да пробије Шипку, приписују баш томе појаву, кога мало час споменусмо.

Уз то нам ваља још и на уму имати, да Руси располажу и сајузном румунском војском, која им већ и бројем не мале услуге чини, а која је при последњем јуришу на Гривицу својом екзактношћу и сигурношћу у маневровању, а и необичним јунаштвом својим заслужила највећу похвалу и признање и уверила Русе, да са румунском војском могу рачунати, као са важним фактором и да се на њу могу ослонити као на своју сопствену.

Узимајући све ово у обзир, што смо мало час о положају и једне и друге војске рекли, ми не можемо другчије, а да и опет — у наточ назорима и разлозима ненавистни противника и малодушних песимиста у нашем табору — не речемо, да је у овај пар ситуација на бојном пољу згодна, и да су према томе изгледи такови, да пријатељи слободе и Словенства никако не треба да губе наду, него да могу мирним чуством очекивати догађаје, што ће наступити.

* * *

(*О положају Осман-пашином*) пише „Фремденблат“ ово: „У маленој варошици Плевну смештено је 14.000 рањених Турака, а то је велика неприлика, кад се узме на ум да се у ограниченом простору обранбене линије налази многобројна војска, која је у последње време нарасла још са 10.000 војника. Концентрација, усредсређивање, има вазда своје рђаве последице, кад се увек мора чекати на енергичну акцију, па ма то била и сама артиљеријска акција. А војска Осман-пашина, која још броји 50.000 момака, сабила се на простору, који не износи ни читаву квадратну миљу, тако, да од прилике долази један човек на 200 квадратних метара. Не узимајући у рачун цео ратни материјал, артиљеријски парк, магацине, куће, стовариште за тајин и џебану, долази на сваких 10 корачаја по један човек. Ма да тај рачун изгледа као нека статистична играчка, нама он и у том калкулативном схваћању служи као поуздан доказ, да војска Османова, од како је потиснута из предње обранбене линије на истоку од Плевна, има веома мало простора за кретање у својим новим линијама.“

(*О положају пред Плевном.*) У „Фремд.“ читамо: „Од како су Румуни заузели Гривица-редут нису они седели скрштених руку у својим позицијама; сад су помоћу неких справа почели правити шанчеве и опкопе баш до турског редута према реци Виду; ако им тај посао пође за руком да га доврше, онда ће имати велика успеха. На северним обронцима код потока Гривице стоји још једнако 25.000 Румуна, дочим Турци имају једва трећину од тога у својим позицијама. Турски редут лежи 3—4 километра западно од Гривице; и даље још на простору од три километера налазе се разна турска утврђења. Али већ западно од Букова, где та утврђења престају, стоје ескадрони лазаревски и мало даље многобројне коњаничке пуковније, које су у последње време стављене под команду ђенерала Крилова, који је командовао 4-тим кором. Северни висови око потока Гривице одсудни су и од највећег значаја по исход целе опсадне акције против Плевна. Ако нападачи заузму те висове, онда је Плевно незаклоњено од стране оне долине, што води северу“.

— (*Турска свирепства.*) Нарочити дописник руског листа „Голоса“ саопштава ово: Ево вам и од мене један прилог к многобројним свирепствима, што их чине турски редовни војници над нашим заробљеницима. Ово, што ћу вам саопштити, чуо сам од једног очевидца, дакле је сушта истина. У једном од последњих окршаја заробе Турци пет наших војника, међу којима је био и један подофицир. Турски „јунаци“ опколе их и заповеде подофициру да скине са себе хаљине, а осталу четворицу свежу. Кад се подофицир свукао, почеше му ти крвници дерати кожу с руку. Овај је био Малорус, па није при тој операцији пустио ни гласка од себе. Али кад му почеше *завртати руке у зглавцима*, није могао више издржати болове, него је горко јецао. Једном заробљенику падне на ум, да се бегством спасе. Он то пришапне своме другу, али је овај тим ужасним призором био тако узбуђен, да није ништа чуо. Али онај у згодном тренутку ослободи своје руке, обори песницом два Турчина о земљу, па наже бегати у шуму. Пушке, што су их Турци за њим опалили, нису га погодиле, — те се тако тај јадник спасао. После четири дана тумарања нађе он опет нашу војску, те нам саопшти, каква је жалосна судба снашла његове другове.“

— О употребљавању забрањених *експлозивних танади у турској редовној војсци* пише дописник „Новог Времена“ ово: „Ја сам био готово у свима болницама и лазаретима на Дунаву и наишао сам на многе рањенике, који су рањени експлозивним танадима (т. ј. танадима што се распрсну). За доказ томе шаљем вам неколико таких танади и нацрт рана, што их начине та танад. Данас нема ни једног лекара у целој армији, који не би био уверен о томе, да се Турци служе таким пруштећим танадима. Надлекар подолске пуков. Рафаиловић корпусни хирург Каменски и надлекар орловске пуков. Кротченко показивали су ми ужасне ране, што су их проузрочила експлозивна танад, па су ме замолили, да ту чињеницу потврдим обнародовањем њихових имена. Та танад имају ужасно дејство. Обично је рана, где је тане ушло пола палца широка, а место, где је тане изишло, износи по 1½ до 2 палца у промеру. Често направи такво тане при изласку из тела више рана, кад се распрсне, или комадићи од распрснутог танета остану са свим у телу, па униште све оближње мишиће. У последњем случају рана је обично смртоносна, неда се излечити. Погоди ли такво тане кост, то се ова са свим размрска, па се у рани начини нека смеса из меса, крви, оловних комадића и размрсканих коштица, а с тим се често смешају ситна парчад од рањеникових хаљина. Такве су ране веома тешке и опасне, јер је готово немогуће извадити комадиће распрснулог танета. По лекарским исказима употребљивали су ту експлозивну танад у почетку рата само Черкези и башибозуци, али има таквих рањеника и из бојева са редовном војском; а из тога се даје изводити, да се експлозивна танад у опште употребљују у турској војсци.“

— (*Турска свирепства.*) Дописник туркољубивог листа „Ауге. Алгем. Цајтунг“ пише под 13. септ. из Гривице: „Морам вам саопштити веома жалостан догађај, у толико више, што сам се лично осведочио да је истинит. По што је наша војска била први пут изагнана из својих позиција, нападоше Турци сикирама на рањенике, што су остали на бојишту, па их исакатише најнечовечнијим начином. Наилазио сам на лешине, којима су оцечене руке и ноге и глава. Крваве сикире лежале су поред њих. Један мајор био је са свим на комаде исечен. Да нема таких призора, морало би се турској војсци одати поштовање, што га у опште својим начином војевања заслужује. Али овако мора је сваки, који има поле племенитија осећаја, презирати и гнушавати се од ње.“

ПОБОРНИЦИМА „ИСТОРИЧКОГ ПРАВА.“

У Сарајеву 18. септембра.

Одкад су се убједили сви наши сусједи и непријатељи, да је свануо дан и нашег ослобођења и свију хришћанских народа на Балкану и у турској царевини, од тад почеше по мало измаљати отрцано тако звано: „историчко право“ као да би оно и било друго што — све и кад би што важити могло — него пород обмане, силе, невоље и несвјести. А иначе, све што је историја створила оно је исторично, без обзира на њезину реалну или привидну вриједност. Међу тим, чим су Турци отели и српске и остале земље, оде без трага и свако „историчко право.“ Јер као што је етнографички факт, да је увјек и у „немачкој империји“ и у „угарској краљевини“ било Србаља и осталих Словена, тако је исто и политички факт, да је тим народима њиова народна независност одузета уз пркос „историчког права.“ И ако су, као и ми, сви Србофоби и поборници „историчког права“ увјерени, да се више никада „стара добра времена“ повратити неће, кад су они могли и на Доњем Дунаву и на Балкану радити и разполагати како је њима у прилог ишло, ми ћемо ипак — у колико то новинарски чланак допушта — гледати да докажемо, да то „право“ није никад у ствари по-

стојало, него да је тенденцијозно у повјест унешено.

Не може нико порећи, да су угарски краљеви од XII. и XIII. столећа називали себе и „апостолским краљем Угарским, далматинским, хрватским, славонским, босанским, српским, галицким, владимирским, куманским, бугарским и великим кнезом седмоградским.“ По овом називу ко не би рекао, да су збиља све те земље биле саставни део угарске краљевине, над којима су угарски краљеви онако управљали и владали као што данас управљају са угарском, или хрватско-славонском и српском војводином.

Нек су око 900 године Мацари, или Угри, основали своју државу на развалинама велико-моравске словенске државе, али су у крило западно-јевропских држава тек онда убројени, кад се покрстише, јер тад почеше као државе доста знатну улогу играти. Особито кад је око 1002 године и Седмоградска Угарској присаједињена а 1102 и хрватско-далматинско краљевство, онда су угарски краљеви дошли у непосредни додир са јужно-источним Словенима, понајвише са Србима, који су тада међу Савом, Цетињом, Неретвом, Моравом и Ибром, скадарским језером и јадранским морем и Дунавом у више племена једно од другог независних живили, дјелећи се: а) на сјеверне Србе или данашњу западну Србију и Босну; б) на јужне Србе, или Неретвљане, Захумце, Требињце, Конављане, (т. ј. данашњу Херцеговину у јужну Далмацију) Дукљане или Зећане (т. ј. данашња Црна Гора и Бока Котарска.)

Па јер њихови мали владаочићи да не би изгубили своју провинцијалну област, волише се у политици провинцијалним именом звати, него ли опће народним, данашњи србофоби и поборници „историчког права“ хтјели би у силу бога доказати, да су само оно Срби који станују у српској кнежевини, као да су Босњаци, Херцеговци и Црногорци мањи и гори и несвјесни Срби, и као да српске народне пјесме, нијесу понајвише у Босни и Херцеговини поникле. Што је хрватско-далматинским краљевима у X. и XI. вјеку, и то онда кад су се највише била српска племена поцјепала и растављила и разјединила, пошло за руком сјеверни дјео „Захолмије“ и земље до Неретве посјести, за то би данашњи србофоби шћели српски народ у Босној и Херцеговини похрватити! То је више него смјешно.

То је као и оно, што угарски краљеви данас у својим инаугуралним дипломама називљу се господарима оних земаља, над којима они нити de facto нити de jure, никада господарили нијесу као својим земљама. Што је српски жупан у почетку XII. столећа неки дјео данашње српске Босне дао као мираз уз своју ћер краљу Угарском Бели II-ом, то свједочи, да је та земља била српска и да није била мађарска или чија друга. А што су од то доба Босански владаоци настојали, уз припомоћ угарских краљева као католика и папе Римског, сасвим се независни учинити и од осталих, а највише од оних српских владаоца, који су становали у Новом Пазару, већима се и снажним учинити у Рашкој (одкуд непријатељи српски и зваше те Рашке Србе, рашанима, рацима, расцијанима, а тај дјео српских земаља Rascia, Rassia, Raxia) томе се и опет није чудити, то је у оно вријеме обични појав био у свој Јевропи. Да, угарски краљеви од своје стране све су чинили да са свим Босанске — куд спадаше и Рама, од ријеке Раме — владаоце себи подчине и Србље тих земаља у римско-западну вјеру обрате, и томе се није било чудити. Та они су одма почели себе називати и „краљем српским,“ „Rex Serviae“ и „Rex Rasciae“ како им се Вукан Немањић утече за обрану, и ако је исти Вукан прије него ли је папину круну добио с братом се помирио и опет га за господара признао.

Нити је то „исторично право“ угарских краљева јаче и законитије било и над осталим народима, него ли је над српским. Знамо да је краљ Угарски св. Стеван, више пута упадао у Бугарску (од 1260—64) па и до пријестолнице Бугарске, до Трнове долазио, и на сваки начин мучио се, бар покатоличити Бугаре и њиова цара Јована Асена од папе окруљена видити, али једва је краљ Угарски Бела III. врло кратко вријеме са Браничевом и Нишом владао а Емерик ни мало. И кад је 1393 пропала Бугарска независност, Султан Бајазид, није ништа друго одговорио посланицима Угарског краља, који му рекоше, да је он њиово „историчко право“ с тим погазио, него упро прстом на оружје, које је чело главе његове о виду висило и рекао: *„то је историчко право.“*

Што се тиче наслова „краљ кумански“ т. ј. румунски, ђе су у XII.—XIII. столећу, Кумани (Половци, по Нестору) живили, то је више него проблематично, да су икад угарски краљеви — ма под којим именом — над Влашком и Молдавијом господарили, ма да први пут 1235 у једној грамати, тај наслов налазимо.

Сва је прилика, да је и тај наслов, као и „српски“ онако дјетињасто узет, као и онај од Галиције итд., јер, за то, што су кнежеви Галицки, Владимирски, Кијевски и Суздаљски у вријеме међусобних зађевица утекли се угарском краљу Аљмошу, нико озбиљан изводити не може, да су то поданици или вазали били.

Ево у чему се даклем сво хваљено „историчко право“ угарских краљева над нашим српским земљама и над осталим састоји, све и кад би ми на та отрцана права што држали. Знамо, да су Талијани и под Франкима и под Немцима и под многим другим народима и владаоцима били, који су сви „исторично право“ над Талијом имали. Али никојем поштеном Талијану није се рачило говорити, да због „историчког права“ Талијани се ослободити и ујединити и своју народну и рођену државу образовати не могу. Или Елсасчани и Лотаринђани не имадоше „историчко право“ под Французима остати? Или Турци не мају „историчко право“ над свим земљама, над којима господаре!

Јест истина, да је више пута народ српски обраћао се „немачким императорима“ и „угарским краљевима“ да им помогну се од Турака ослободити и њихову народну и политичну независност израдити. Али, је ли икад искрене одлуке било код „императора-краља“ народ српски ослободити? нека каже догађај с пошљедним српским деспотом, за ког се, на све молбе да се пусти, само ово знало одговорити: „nihil mali fecit, sed sic poscit ratio status“ („никакво зло није учинио, али тако државни интереси захтевају,“ да он у тамници чами, као и данас Милетић!?) Као и писмо Јосифа II. пруском краљу, у коме се између осталога и ово од ријечи до ријечи вели: „I' espére que V. M. ne méconnaîtra pas le legitimite de mes prétentions et qu'elle ne sera pas moins mon ami quand même, je germaniserai quelques centaines de millers d' Orientaux“. (Ја се уздам, да ће Ваше Величанство признати законитост мог поступка, и да за то нећете мој мањи пријатељ бити, што ћу неколико стотина иљада источана понемчити. — Лијепо ослобођење!) Briefe Josefs II. Leipzig Nr. 49. 53.) Како је мнење о српском ослобођењу и о ослобођењу источних народа од краја XVIII-ог па све до наших дана завладало у одлучујућим круговима Аустро-Угарске царевине поред свег „историчког права“ не треба нити спомињати. И ако би и за то довољно било упрети прстом на издање Ґенцевих тајних писама. Dépêches inédites de Gentz aux hospodars de Valachie ed: Prokesch-Osten fils (Paris 1877.) То чим је Русија признала нас за браћу „по вери и језику“ и изказала да, „треба Турке у Азију прогнати“ ніко већ вјеровати не може да наше коначно ослобођење од икоје друге стране доћи може него од руске.

Факт је исторични, да је још царица Марија Терезија између осталога писала царици Екатерини, да: „и ако жели бити њезином пријатељицом, не жели сусједком.“ Дубровачки посланик поп Ремедели 1775. жали се у писму свом на царицу Марију Терезију што: „грчки шизматици много сметају да се стара права на сусједне земље не могу остварити; ови шизматици, вели даље Ремедели, који и по својим црквама моле се за руског цара.“ Цар Франц казао је руском посланику Разумовском као и љубимцу цара Александра I. Новосиљцеву да „аустријски интереси само „реформе“ у Турској допуштити могу. Па што је дакле спало то хваљено „историчко право“ кад се је видило, да се источни народи а поглавито Срби и Бугари подјармити не могу? Спало је на абдикацију и на пријетњу. Али кад би се без крви, и љутих и дугих бојева, а само у здравље „историчког права“ могле добијати туђе земље и туђи народи, онда би се било, не на земљи него на седмом небу; а знамо, да се тамо не допушта подјармљивање народа.

Имаћемо прилике други пут казати, шта је Србље нагонило, да поред свију неправда које искусише од својих и туђина, и опет њиов сувез и њиову заштиту тражише. Овим чланком бијаше нам намјера предочити србофобима и притворним поборницима „историчког права“, да данас, кад су разбацане суве кости и српског и бугарског и влашког и грчког народа месом обрастати почеле, и већ се испуњати почеле духом живота, кад се за све Словене и друге балканске народе рећи може: „и сташа на ногах својих собор многи зјело“ онда нам је лакше још ово мало вријеме причекати и на јуначком мегдану издржати, јер већ до сад ужас спопада све непријатеље и српског и хришћанског ослобођења, због изјаловљених и грјешних нада њиових, а највише за то, што и сама историја има свој horror vacui, каквог стари физичкој природи пришиваше.

Сваком своје а србофобима „историчко право“ кад им се оће још и ш њим нашем ослобођењу пријетити. А ми смо знали, да што теже и крвавије буде наше ослобођење, то да ће и слађе и благословеније бити: „Сјејушче слезами радостију пожнут“ (ко плачући сјеје, пјевајући жање.)

ПОЛИТИЧНИ ПРЕГЛЕД.

Мађарски „пуч“ у Ердељу непрестано је предмет новинарски. У посао те провокације Русије и Румунске умешани су многи, којима се још није у траг ушло. Приповедају се чудноватe ствари. Клапка се налази у Паризу за ово време, бајаги због неке „операције.“ „Пестер Лојд“ примечава, да то сигурно неће бити хирургична операција. Клапка је пред што ће узапћење оружја слѣдовати телеграфисао у Будим-Пешту, да је „операција за руком пошла,“ а сад кад је дознао, да се читавој афери у траг ушло и да се његово име у то уплеће, пере руке у невиности и вели, да он о читавој ствари ништа незна. Спомиње се и Мидат-паша и *енглески* новац. — Та последња околност гони и самог „Фремденблата“, да малко дубље мисли о томе, шта се по Мађарској догађа. Вели између осталога ово: „Вазда ће вредно бити напоменути, да при тој ствари искршава име енглеског отока и то уједно с именом Мидата и — Клапке. Ако би се уз то потврдило, да је Мидат за време свог бављења у Бечу склопио план за образовање једне мађарске легије у Ердељу и да се још тада побринуо за пошиљку нужног оружја, онда нам је одједарод сијнула нова светлост пред очима о тајној делателности „највећег државника“ турског; онда би имали такођер и кључ за конференције Мидатове с Клапком, који на прсте познаје Ердељ и који је нарочито још г. 1848. морао научити, како ваља Сикуљанима подићи. Тад је Клапка у Чику војнике из земље истерао и сад би му можда за руком пошло, да са неколико смелих добровољачких чета узнемири Молдавску, поквари свезе руске војске, жељезнички саобраћај прекине и руку пружи турском кору, који би код Силистрије Дунав прешао.“ Исти лист признаје даље, да се овде врзе око *озбиљне опасности из Аустрију*, па вели даље: „Та флагрантна повреда неутралности имала би за посљедице многе непријатности и скупе мере, а међу тим Румуни ердељски упадај „мађарске легије“ у област кнеза Карла тешко да би гледали мирно. Сукоби и трвења између Румуна и Сикуљана били би дакле неизбежни, а сукоби и трвења код необразованих народа воде лако до грабежи и паленья, до убијства и умерства.“ Занимљиво је, да сад и полузванични листови Мађаре правим именом крсте. И „Преса“ је тога мишлења, да се мора постарати *„да варницу од илимунација у Мађарској не запале кров над главом.“* — „Пестер Лојд“ труди се, да целу ту ствар по могућности ублажи, и да јој одрече сваку већу важност. Нада се, да ће затварања због тога бити само пролазна, јер се, вели никоме квара догодило није. „Пестер Лоид“ имаде чудна појма о казненом праву, кад држи кривце за невине само због тога, што су други против њихове воље за времена спречили, да неучине зло дело. Ал томе се нечудимо, јер давно знамо, да је богиња правде постала „слушкиња у мађарској кујни.“

„Сибенбиргер Тагблат“, лист који у Сибињу излази и који заступа вазда начело правде и народносне равноправности у Угарској, пише поводом „пуча у сикуљској земљи“ између осталог ово: „До сад се нису још похватали конци покрета, на који је обраћена пажња открићем кријумчарења оружја у Брашови и по другим станицама жељезничким, које комуницирају са сикуљском земљом, те се неможе пресудити, еда ли је имало прснути против Русије из подземља сикуљског, ил' су хтели драстичним доказом посведочити тврдњу неких берлинских листова, да турске домонстрације у Угарској имају свој *антидинастичан* шиљак, као што се оно „Пестер Лојд“ сам изразио. Да се за истрагу отвара веома занимљиво поље, може се и отуда изводити, што је први државни тужилац код кр. табле у Марош-Вашархељу, који се баш у Колошвару на допусту бавио, напрасно прекинуо тај допуст и 27 септ. брзо у Брашову одпутовао. Примећујемо, да је интервенција првог државног тужиоца само у случају велеиздаје умесна. Надамо се, да се резултати истраге неће притајивати; *бар земља, која гледи дра Милетића више од године дана у истражном затвору, којем као да краја нема, и ако се пре тог затвора није чуло, да је било какве конфискације оружја, та земља имаде тиме једно право више, да се истрага са непристраном строгошћу води.“*

Вести *о бирачком покрету* у Француској, који је већ одпочео, гласе за републиканце веома повољно. Бирачи у департманима шиљу манифесте маршала-председника управо у Елисеј натраг неотворене у такој маси, да је поштански уред у Паризу принуђен био, да установи нарочиту службу за Елисеј. Већи део мера у провинцији (устаје отворено против префекта и одриче свој потпис на изборне прокламације званичних кандидата. Више њих су свргнути због тога, ал је број таких градоначелника толико велики, да су префекти дошли у неприлику те су од Фуртуа ближа упутства изискали. Но још већма забрнути мора Мак-Махона писмо, које је сенатор Лаверњ управио на републиканске сенаторе Фајол и Палот. Обојица су управили на бираче у своме департману манифест, у којем побијају маршалове тужбе на распуштену комору. Усљед тога изјављује Лаверњ у отвореном писму на своје другове, да им се са свим прикључује; данаске ваља заступничку владавину против *личне* у обрану узети; покрај тако великог задатка морају изчезнути све разлике у назорима; сенат је овластио владу, да распусти скупштину, ал није данашњим власницима дао права, да у напред пођу оном политиком, која у питање доводи све конштитуционалне установе. Нетреба заборавити, да је Лаверњ вођа оне групе у сенату, која је језичац на вази.

У Италији озбиљно схваћају тешњу свезу, која се учврстила у најновије време између те државе и Немачке, па још практична израза дају у *мобилизовању* једног дела своје војске. 50.000 резервиста задржано је под оружјем после ових јесених маневра у Италији. У Бечу се са неком горчином подсмевају Италији, па веле, да имаде малишна новца, кад га може тако да разбацује. „Пестер Лоју“ се недопада кокетовање Бизмарково преко Аустро-Угарске са Италијом у тој намери, да ову државу у шкрипцу држи. Вели тај лист, да „bange machen gilt nicht“ данас код Мађара.

СА УГАРСКОГ САБОРА.

На интерпелације управљене на угарскога министра председника о источном питању, одговорио је у заступничкој кући 15. (27.) септембра у главном ово:

„Штована кућо! Као што нехтедох недавно, тако се нећу ни сад пуштати у полемику, и то тим мање, што данас јоште не сматрам, да се слаже с мојим положајем, да навалу одвратим навалом; да се пак браним, томе писам с тога склон, што ону политику, за коју сам у овој кући већ више пута реч дигао, сматрам онаковом, коју је до сад бранила окoлност, што интересима монархије а на по се Угарске непрети никаква опасност, те што се то постигло без да је од земље тражена изванредна какова жртва.

ЛИСТАК.

ЛАВРОВ И ТРНОВ ВЕНАЦ.

Код појединих народа посред свакидање обичности искршавају узвишени карактери, велики људи, којима се народ диви и клања; подижу се као стубови, на којима се оснива она поносна зграда, под којом се осигурава цветање и напредовање људско.

Кад не би било свагдање обичности, другим речима: кад би се људско друштво као таково попело на онај узвишени степен развитка, са којег се преко ништавила обичног покреће у напредак оним путем, који води све даљем усавршавању и развитку; кад би читаво људско друштво било велико — онда не би могло бити појединих знаменитих људи, или се бар не би могли тако на високо истицати.

До сада пак народи су се тако развијали. Поједини великани из средине народа уздигли се над осталом масом и повели је смелим духом у напредак... Ти великани усредсређују у својим грудима онај огањ преда истини, правди и слободи, који само тиња незнано и потајно у срцима свих осталих. Спрам светлости великог ума, спрам пламена великог њиховог жара и одушевљења разгрева се и маса народа и поступа тако на пут истине и правде. Народ се одазива пророчанском гласу својих вођа, које у свести, које у слутњи, да ће тим путем доћи до боље и светлије будућности.

Ал бива и то, да такови људи постају највећи паћеници овога света. Колико им је величина у томе, што су кадри, да за своје име привују свечедне одкуцаје људских срдаца, да љубав према њима ни после смрти њихове не престаје: толико се догађа, да такови људи за живота и делања свога бивају напуштани, да их светина озлогласшава и не разуме. Тек после самртног зноја и мука, после крви, коју пролије трнов венац са чела мученичког, после телесне смрти враћа се обично љубав народна к својем прваку, кад га је нестало из реда живих.

Мучеништво је семе, из којег ниче бесамртност. Лавровим венцем славе и признања кити се оно чело, на које зли људи и заведена светина метнуше трнов венац. У болу паћеничком рађа се слава, која траје у бескрајност, у далеком и светлом спомену код потомака оних, који некад викаше на све грло: „Распни јего!“ Тако је ваљда вишом судбином суђено, да се у природи вселенској и у моралном свету људском преображаји збивају под грмљавином бојних прерушаја, под ломљавом и кршењем најбоље физичне снаге. Велика дела, препорођаји рад напретка људског не могу се без жртава великих и драгих постићи.

Свакако се пак по држању једног народа према својим великанима познати може, колико је тај народ развијен у свести, колико је заслужан да имаде у својој средини великих људи. Самом је Христу у очајничком часу терет на срце пао, кад му се светина ругала. Не беху муке самртне тешке, већ му се ражалило, што крв пролива за покварени род људски. Тешко таком народу, који се у том јадном облику приказује свету и потоњим нараштајима! Ко не зна, да ода достојно признање врлинама, тај не заслужује, да се за-њ борба води.

И српски народ имао је својих великих и знаменитих људи. То је знак, да у нарави српског рода почива она клица, из које може да поникне велико стабло гранате среће и напретка народног. Било је српских јунака и првака како на бојном тако и на умном и моралном пољу. Српски се народ вазда показивао достојан својих првих људи.

У наше сувремено доба имаде српски народ поборника на политичном пољу, знаног и признаног *дра Светозара Милетића* . . . . . .

Данас је Милетић у мађарској тавници. Лавров и трнов венац обвијају се напоредо око његова чела. Ал правда је божија и она траје до века. Тавничка ће се врата морати отворити. Наше је у овом тешком времену, да одамо признање Милетићеву пожртвовању, да обележимо голему љубав нашу, која траје непрестано и која ће вечно трајати. То смо дужни према себи, а дужни и према оном српском тићу, што је савио своје гнездо у висини, јер слободе није у обичној низини.

Ја сам у сваком обзиру умирен, да ће онда, кад дође време те се буде наша политика подпуно одкрити могла, ту политику тако издашно бранити чињенице, да ће јој признање своје изразити морати сви они, који су до сад bona fide због велике забринутости ударили на њу. (Шимоњи: Дај боже!) —

Даље рече министар, да може и без полемизовања исправити криве наводе о некојим стварима, ал не ласка себи, да би ти исправци могли укинути могућност сумњичења, јер је то немогуће и у другим стварима, где влада нема онакових обзира, какове има у источном питању. Спомиње, да је опозицији положај много лакши у оваковим питањима него ли влади. Она може без опасности све казати; за вољу обћега добра и домовине не сме влада често говорити ни онде, где би могла противника лако натерати да умукне. Одговорност радо прима за последице овога положаја, јер је уверен, да се садања политика води у интересу аустроугарске монархије и Угарске. Нагласио је даље уз одобравање већине, да ће мирном савешћу поднети све навале, да би баш тада немир осећао, кад би за вољу одобравања друкчије радио, него ли је радио, исправљањем некојих тврдња.

„Господа интерпеланти спомињаше, да влада себи увек поставља становиту коју сврху, да се онда постепено једна за другом остави и запусти оно, о чему је пре говорила, да ће постигнути. Наведени су примери, да наша извањска влада неће трпити ратовања Румуније нити Србије, пак ето прва већ ратује, а друга је већ спремна. Да је пак влада имала намеру, да тога неће трпити, доказује се тим, што дотичне вести по новинама нису исправљене.

Штована кућа опростиће ми, но ја не знам шта би било од владе, која би у данашње време сваку новинарску вест морала исправљати; на друго јој доиста неби времена остало! Но свако знаде, да се овакове вести шире, да се владе заведу на очитовања у форми исправака о стварима, о којима очитовање неби било уместно. (Одбор. у средишту.) Ако се дакле такове вести не исправе, не може се одатле закључивати, да су истините.

Ја се у осталом позивљем на то, да о ствари, о којој су говорили они гласови, није нити овде нити у бечком царевинском већу ни у једној владиној изјави ништа казано, да је дакле права блудња, ако се тврди, да је влада у том правцу што год казала, што је касније натраг узела. Говорено је, како се пристрано врши неутралност, те су наведена два примера. Један од господе заступника рече, да је влада приговорила кад су Турци по Дунаву торпеде намештали, кад су пак Руси то радили, да није просведовала, него да није ни приговорила, кад су Руси ушће код Солине развалили.

Ово се не слаже с чињеницама. Она вест о торпедима распрострањена је јавно, те је гласила, да турска влада торпеде намешта, ал не како се то обично чини, да се на име тачно побележе места, да би се торпеди после рата могли одстранити или уништити, да не буду опасни по бродове. Кад је та вест јавно пронешена, те кад је темељитије допрла до владе, сматрала је она да је дужна упозорити турску владу, ако већ у интересу рата сматра, да јој треба торпеде употребљавати, нека поступа онако, да се торпеди после рата могу одстранити. И тако не стоји навод, да се код једне странке због торпеда просведовало, а код друге не. О турској влади могу пак стално казати, да је ову жељу свом приправношћу уважила, те одредила што је требало, да се не опетује, ако је где погрешено.

О ушћу код Сулине кажем само толико, да о тој ствари није било само рекламација, већ да је петроградски кабинет услед тих рекламација преузео дужност, да ће по свршетку рата властитом снагом и властитим новцем накнадити сав онај труд и штету, те уклонити све оне запреке, које би проузрочиле руске операције на ушће код Сулине. Није дакле, да није било рекламација, већ се шта више извањска влада није само тиме задовољила, него настоји од тада увек, да неуклони само запреке, већ да получи, да се исте не нагомилају и да не начине веће штете.

Штована кућо! Много се позивало на јавно мњење и на пучке скупштине, те тврдило, да су назори угарске владе назорима јавнога мњења Угарске о извањској политици дијаметрално противни. Пре свега нека ми штована кућа дозволи, да у опште, рекао бих теоретички, о ствари говорим, те да разложим своје схваћање и назоре о овој ствари. Што се првога тиче, — понављам, да говорим у опште, и да оно не односим на данашње околности у Угарској, што ћу казати — на манифестације из пучких скупштина и на демонстрације имала би свакако свака влада озбиљно пазити те их помњиво пратити као знакове струја, које се налазе у становитим слојевима пука и народа. То је сигурно учињено и с наше стране, но ја мислим, да нигде на свету, где је уређена уставна држава, не могу такова очитовања — била као знакови не знам како важна — показивати пут извањској политици. И ја нећу далеко ићи, те се усуђујем утврдити, где се иначе уради, да није добро по дотичну земљу. По други мести навађали су други пуним правом француски рат од 1870. године, по што ће без сумње спадати међу најзаслужнија дела недавно преминулога великога француцскога државника, што је са неколико само другова упозорио народ на опасности, које могу чекати на путу, којим је и законодавно тело окренуло.

Има и ближи пример; нико неће моћи порицати, да их у одлучујућим руским круговима има много — нећу никога именовати — који су се сличним манифестацијама дали навести на рат; да ли пак за корист Русије, то нека просуде они, који позорно прате догађаје. (Одобравање у средишту.)

А уставним земљама задаћа је легислативе, и то најприје заступничке куће, да официјелно изрази јавно мњење.

Ја се данас нећу на то освртати, која је разлика између онога, што може получити изјава енглескога парламента, што ли у садањим државноправним околностима — које су у том важне — изјава угарскога или аустријскога сабора. Слободан сам ипак опазити, да свагде у свету, шта више ако узмем и Енглеску, изјава заступничке куће може имати последицу, да они отиду са своји места, који управљају извањском политиком; но где осведочени људи држе за свој задатак да служе својој домовини, такова изјава не може учинити, да они сутра ударе другом политиком.

Но штована кућо, ја са своје стране поричем, да — ако ствар с темеља и у језгри расмотримо — да би остајала она оштра противност између политике, које се држи угарско јавно мнење и политике угарске владе, како се то тврди. Сврха једне и друге није друга нити може друга бити, него да се неучини ништа таковога, било сада или у будуће, ради чега би због садањега рата у опасност дошло благостање аустро-угарске монархије.

Главна црта обоје политике једна је те иста, и ја сам уверен — те нећу дуљити, пошто сам исто додирнуо код пршашњих пригода — да мађарски народ, који се за све добро и племенито уме распламтити и у одушевљењу за час прекорачити праву меру, да тај народ коме је ипак провидност уделила изванредно трезан разум, кад би му се питање ставило, каково је оно доиста у збиљности, то јест да се запита: „Твоји се интереси мораију чувати, те су два пута. Један је: Све кушати уз наду, да се може успети, а да не буду одвучени твоји синови и да се непотроши унапред зарадња трију поколења. Други: Чувати твоје интересе, но за цену свих они жртава, без којих би се могло проћи. Који пут одабираш?“ — тад би мађарски народ, уверен сам, одобрио оно поступање, кога се влада од првог часа до сад увек држала. (Живахно одобравање у средишту).

Ја нећу — као што рекох — расправљати све последице рата; ја знам такође, да у животу сваког народа могу настати часови, где мора свако рећи: Лађај се оружја ко год можеш! Наше госпође нека следе примеру витешких жена у Јегру. Жртвујмо све, ал спасимо отачбину! Ја се надам и судим, да таково време Угарској неће настати; ја пак судим за све случајеве, да онима који су позвани да ма како упливишу на ванјску политику монархије и Угарске, особито пак влади, није дужност да народ лакоумно приведу таковим догађајима, него на против, да све могуће учине, да се уклоне такови догађаји. (Живахно одобравање.)

Знам ја, штована кућо, да је сада већ некакова слава, ако се човек осећа прикованим уз домовину, те ако као такав може ваљано дисати. Има наиме људи, који дигав се тобоже на врхунац људскога живота сматрају домовину само пољем делатности а народ средством за велике идеје, о којима они суде, да ће усрећити цело човечанство. Они могу налазити за несрећу земље утеху у том, што се извињују велике оне идеје; мене пак, који неносим бадава име, реке (Тисе), која у нашој земљи извире те из ње неможе отићи, мене теши за сваки губитак само осведочење, да је интерес наше земље сучуван; да се пак у њ дирне неби ме могло ништа утешити. (Одобравање у средишту).

Прелазим на поједине интерпелације. Заступник Ернесто Шимоњи сумња, има ли влада у опште какву политику у источном питању, а ако је има, пита, која је то политика?

Ја могу и данас само оно казати, што сам већ други пут рекао: да она има такову политику и да се иста у том састоји, да ми имамо све учинити, да наши интереси, ако је могуће, без опасности рата свакако буду очувани; она се састоји у том, да ми од првога часа и у најкритичнијем часу стално сваком рекосмо, да се, протекао рат како му драго, на истоку несме ништа учинити без приволења аустро-угарске монархије. (Одоб. у средишту.)

И то је онда казано и држано, кад су руске војске без отпора ишле преко Дунава и Балкана; то није промењено нити после Плевне и неће се променити, ако би промењива ратна срећа опет била повољна руском оружју.

А ја мислим, да кад смо у том погледу били у првом часу сигурни, не ослањајући се ни на шта друго, него на наше властите интересе, које имамо беузветно сачувати, да сад можемо бити још сигурнији по овом, што је од тад дошло и учињено. (Одобравање у средишту.)

Заст. Апоњи пита, да ли је истина, да је ванјска политика аустро-угарска запречила Турској, да учини оне наредбе, које би биле нужне, да се Србија задржи од рата. Он пита најпосле, шта влада мисли учинити, ако би Србија заиста ушла у рат, да ли она мисли то забранити или не? Што се првога тиче, г. заступник вара се. Руски је на ниче кабинет, кад је рат букно, на позив управе ванјске политике аустро-угарске обећао, да руске чете неће Србију учинити земљиштем ратних операција, те је турска влада с обзиром на ово обећање упозорена, да не би било сходно, кад она не би исто учинила и тако другу странку присилила, да такође држи своју реч. Турска влада, која је одношај те одредбе знала добро оценити, попустила је драге воље; јер се чини, да она тај поступак аустро-угарске владе није по себе сматрала штетним.

Но шта ће да Турска учини, ако би Србија прошле године скопљени мир прекршила, у том погледу није њој аустро-угарска влада послала никакве опомене, никакве приметбе, као што Турска у обште нити је била, нити ће бити спречавана у оном, што у том случају усхте учинити. (Одобравају). Што се тиче питања, што ће аустро-угарска ванјска политика учинити, у том погледу морам молити, да ме кућа реши одговора, јер дати ту одговор, значило би повредити дужност. Ми ћемо учинити, што се према означеној сврхи и према развитку одношаја буде учинити морало. (Одобравање). У том погледу не могу више рећи.

Госпођа Ирањи и Љ Шимоњи питали су ме због савеза трију царева. Морамо најпре о том бити на чисто, што се под савезом разуме. До последњега времена — будући да су многи почели зазирати од смисла савеза — било је опште познато, да савез није постојао и да не постоји у том смислу, да би се све три власти биле према становитим конкретним питањима, навластито према питању источном обвезале и да би једна према другој била примила какву обвезу. Цела ствар — а то је знао сваки и ја тим неказем никакве тајне — састојале се у том, да су се три цара и њихове владе договорили, да ће у интересу европскога мира поступати у питањима, која би се појавила, споразумно, не заједнички. Тако је то бивало више година, од г. 1873. И данас може се од чести приписати пријатељском одношају међу овим трима владама, што рат није постао европским. Овај савез може, кад се мир поврати, евентуално опет бити користан с гледишта, да се мир уздржи.

Но ја опетујем, да отуда што је једна од тих трију влада против назора других двеју у рат зашла, нису ни по једну владу, in specie по аустро-угарску никакве обвезе према источном питању настале. (Одобравају.) Шта више, као што већ рекох, с наше је стране одма у први мах очитавано, да се, свршио се рат како му драго, при уговарању мира неће догодити, што ми нећемо. (Одобравају.)

Штована кућо! Само још неколико речи хоћу да додам мом одговору, при чем се опет позивам на разборитост сваког непристраног човека и на свачији здрави разум. Једно је, што хоћу да кажем: је ли оправдано, да су људи у нашој домовини данас узрујанији, него пре четири месеца и да су, ако смем ту реч употребити, већи Турци од Турака самих? Је ли то оправдано, од кад се други какав догађај осим турских победа није збио? Ја мислим, да није. Друго је, што хоћу да речем: Кад би било истина, рад чега су ванјска политика и угарска влада, која ју подупире, више него један пут биле нападнуте, да су се на име с руском владом погодили, да раскомадају Турску, што мислите, зар би влада била ишла оним путем, којим је до сада ишла. Да су се оне о деоби Турске погодиле, за то би у почетку рата било довољно само неколико недеља дана и тако незнатна сила, да неби било времена, деоби запречити, а владе неби биле чекале, кад би делити хтеле, да се деоби ставе на пут толике запреке, колике су се сада појавиле. (Одобравају у средишту.)

Молећи штовану кућу, да мој одговор прими на знање, свршујем осврћући се на последњу изреку у говору заст. Шимоњија, који ме је на то упозорио, да неверујем, да би се у Угарској могла наћи заступничка кућа, која би у интересу Русије и новчић дозволила. Мене та опомена ни најмање не дира и неплаши, просто с тога, што ја у интересу Русије небих никада ни новчића хтео тражити. Али ја нећу никада ни новчића потражити ни на корист другога него на корист аустро-угарске монархије и тако Угарске или окренимо Угарске и тако аустро-угарске монархије. (Живо одобравање у средишту.)

Одговор министра-председника примљен је претежном већином гласова на знање. За њ су гласале либерална странка и опозиција деснице. Против њега гласале су „независна либерална странка“ и „странка независности“.

ДОПИСИ.

Земун. Много чуда и покора изнеше се на јавност одавде, но све то беше „глас у пустињи.“ Ал тако је кад нема на образу црвенила; стид и срам оте маха па служи за дику и понос и кад овлада општа деморализација, која узима свога корена у властима. Власт је позвата да подпомаже морал, ал како ће кад и самој фали за то потребан углед. Магистрат у зломе гласу, капетанија и загрдила, нема ни једно поверење. Градоначеоника заслепила петица на дан на ћути и очима гледи како нам се тлачи имаовина. Комесара Билију мора да јаки интерес веже за Велша, јер на оне ствари и проневерења, које се изнеше на јавност и о којима се и он сам подпуно осведочио, неби га тако јавно заклањао, већ би се обазрео и на поштење. Ал шта поштење, што треба о томе бенетати кад та реч тако изгледа као да је престарела и њен значај треба тражити у конверзационом лексикону.

Проневерења дођоше и до знања наше владе, она нареди против наглављ'ног капетана Велша због тога истрагу и он стоји за цело под судском истрагом. Па мислите да когод зна штогод о томе? не! Незна ни магистрат а још мање наше веће. Велш још и данас фунгира, он се лепо стара за себе, јер по њега опасне гони а повлађује својима. Лепо, врло лепо! Он стоји под судском истрагом, а подписује другима сведоџбе о предживоту. Суд истражује против њега кришом, а председник суда и владин повереник шетају се ш њиме по улици и то раме о раме. О tempora o mores! Видил то наша влада, та ваљда није она наредила да се његов злочин прикрије?

ВЕСТИ ИЗ БОСНЕ.

Даклен прекинуше истурчени Срби отично сваки братски обзир и кашње свију братских опомена. Сва господа и пред њима чувени Фазли-паша са сином Мустај-бегом, као и са Ченгићима, одоше у понеђељак 12. ов. м. из Сарајева пут Херцеговине да се са српским соколовима и див-јунацима, давним Црногорцима и Херцеговцима боре. Од свију племићских кућа у Сарајеву ни једна није остала, све су отишле. Нешто више од 250 коњаника тај дан оде у богатом и лијепом народном одјелу; већина их је било у старим српским доламама и у токама. Туга је Србина родољуба спопадала, кад је ову српску истурчену властелу гледао, како међу собом српски зборе, да иду осветити Никшић. Заиста је витешки кнез Никола и братски и човјечански поступио, кад је на онај начин са заробљеницима поступио, али може ли му бити да се ипак не бије с рођеном и ако изтурченом браћом? Нећемо рећи, да је драге воље код сваког било, али на жалост свијести нити код циглог не бијаше да промисли: куд идемо и с ким, а за кога да се крвимо? Бар и највећи туркофили и србофоби неће моћи српској војсци и српским кнезовима пребацити, да с потурицама небратски и неполитично поступише — Са Сарајлијама оде и Џемил-бег ефендија, син Мозхар-паше валије. Од понеђељника до суботе, или од 11. до 17. једнако одлазише башибозуци у Херцеговину. Мисли се, да ће се што редовне војске, што башибозука и опет преко 25.000 војске окупити, да се пред Мостаром са српско-црногорско-херцеговачком војском побије. Све и ако Херцеговину ова ренегатско-издајничка руља одбранити неће, тек је жалост, да још наше владе, или разумјети нијесу могле, или нијесу знале, или нијесу шћеле, *да онај устанак и сложан нападај, од њи зависи, а од овог коначно српско ослобођење и уједињење.* Не треба никад заборавити да никада нити Руси не би онако данас у Бугарској гинули, нити онако скупо и на чудаствен начин ослобођење источних хришћана израђивали, да се је на вријеме опћа револуција спремила. Особито нашој влади у Београду дозављемо оно, што је кашње аустерлицке погибије ђе сами Руса преко 20.000 мртви паде — казао цар Александар први: „Я былъ молодъ и неопытенъ; Кутузовъ — говорилъ мнѣ, что намъ надобно было дѣйствовать иначе, но ему слѣдовало быть настойчивѣе“. (Ја бијах млад и невјешт; Кутузов ми вељаше да другчије радимо, него њему требаше боље настојати). Да, треба, особито министру и војводи бити одважним, па мушки и отворено и самом господару-владаоцу казати и неуморно доказивати, шта, и на који начин треба радити. Јад је, једним лежати и поред крајњег прегнућа и самопожртвовања не моћи борећој браћи у помоћ прискочити, него још у неку руку и од пропасти им и одмоћи бити. Али Србину коме у овај час није мио и свет живот борца за српско ослобођење, уједињење и од његове зенице и свега на свјету, проклет да буде. —

У нећељу црногорско-херцеговачка војска на јуриш је и Црквицу освојила, а ово дана као да је и Плевљу (Тазлицу) опколила. —

Од Афиз-пашине војске, која је на Тари оперирала, већ је преко 4500 војника у Бугарску позвано, нити данас има турске војске у Новом Пазару, Сјеници и Новој Вароши, него врло мала посада и нешто башибозука. Сад је згода спуштити се низ Јавор, кад је сва војска и сав башибозук у Херцеговини и у Бугарској забављен. —

Колико Срби данас морају бити опрезни од шпијуна, толико и од папиштанског „Обзора“, који је почео опадати виђеније Србље и придиковати похрваћење, говорећи: да је сваки Хрват, ко живи у Хрватској. Даклен провинцијално име прече је од народног? А коме србофобски „Обзоре“ онај закључак загребачког сабора, — на предлог Вончинов — да је све једно: Србин или Хрват, и да се хрватско-српски језик зове? И ти „Обзоре“ док у сургуму бише, био си Србин колико и Хрват, а сад ти је сваки Србин Хрват, сад нити мали чланчић неможеш написати, ако у њему 26 пута „Хрват“ и „хрватски“ не речеш, као што си у чланку: „§. 106. опћинског реда“. Нека те. Срби није ником дужан остао. Он опрашта, али незаборавља. —

У Тузли, осим г. Стокановића, још је троица трговаца затворено. Разлог је: што су мало имућни па им се има шта узети а и повод, што су се усу-

дили пушити цигару обдан, кад мухамеданци рамазан посте. И то је апсолутно уставно. —

16. о. м. доцне стигоше они војници, који су из Црквице побјегли. Башибозук височког кадилука улогорио се је на Загорју, 8 сати јужно од Сарајава. Не смије напријед. — Мостарлије мухамеданци нијесу шћели ићи с војском, која је 11. септ. из Мостара пут Гацког кренули. Пукао је глас, да ни Сарајлије даље од Мостара неће никуд. —

НОВИ САД 22. септ. Да наш свет види, колико су истинити извештаји са бојног поља у *бечким* листовима, ево ћемо навести овај статистичан куриозум по листу „Финанс. Фрагменти", у којем је један пријатељ дао себи труда, да разне ратне булетине бечких листова склопи и резултат у реченом листу обелодани. По томе је великих битака, о којима као што се доцније видило ни једна ратујућа странка незна, свега било: У „Новој сл. Мухамедански" 3, у „Преси" 3, у „Дајче Цајтунгу" 7., у „Фремденблату" 1., у „Новом б. Тагблату" 19, у „Екстраблату" 17, у „Моргенпосту" 5, у „Форштат-Цајтунгу" 9, у „Тагеспреси" 2, у „Винер-Абендпосту" 1. У тим биткама је погинуло: По „Новој сл. Мухамеданки" 390.000 Руса, по „Преси" 12.000 Руса, по „Дајче-Цајтунг" 176.000 Руса и 500 Румуна (осим тога јавља исти лист, да је једна руска пешачка регимента у Дунав сатерана), по „Новом б. Тагблату" 210.000 Руса, по „Екстраблату" 380,000 Руса, по „Моргенпосту" 140.000 Руса, по „Фремденблату" 27.000 Руса, по „Форштат-Цајтунгу" 10.000 Руса, по „Тагеспреси" 4000 Руса. О турским губитцима ти дневни листови као ни сами Турци не јављају ништа. Руси су напустили Шипкин-кланац: По „Новој сл. Мухамеданки" седам пута, по „Новом б. Тагблату" једанајст-пута, по „Преси" четир пута, по „Екстраблату" седам пута, по „Форштат-Цајтунгу" три пут, по „Тагеспреси" један пут, по „Фремденблату" једанпут, по Винер-Абендпосту" два пут.

Тако ти бечки листови. Шта би изишло, да се ко нашали, па да састави те податке по мађарским и будим-ештанским листовима. Ту би још куриозније изишло. Ал' за то баш није ни вредно.

— Као што јавља „Јавор" основао је честити *Христофор Шифман* из Банат-Комлоша, који је не давно установио стипендијску закладу од 10.000 фор. а. вр., још једну закладу од 5000 фор. а. вр., из које ће се од годишње камате сваке године удомити по једна Српкиња из Меленаца. Закладноси име покојне ђе Маре Шифманове рођ. Бабића, а руковање над њом поверено је срп. православној општини меленачкој. Живио родољубиви оснивач, који своје благо употребљује на тако племените и корисне цели! Дај боже, да се на њ угледају и остали наши богаташи, те да народу учине велику корист а себи вечиту задужбину!

— Председник министарског савета г. *Стевча Михаиловић* вратио се у Београд са свога пута из купатила и преузео је своју дужност.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ".

(При закључку листа приспео.)

БЕЧ 22. септ. Мехмед-Али паша збачен, на његово место постављен Сулејман. Заповедник балканске војске Реуф паша.

НОВИЈЕ.

Из *Монакова* (у Баварској) јављају, да је немачки цар дозволио да принц Арнулф може учествовати у руском рату, на што је и краљ баварски пристао. Принц Арнулф оставиће дакле привремено немачку војну службу, па ће за који дан кренути на бојно поље.

Из *Београда* саопштавају, да је руски дипломатски агенат ђенерални конзул Персијани предао 20. септ. кнезу српском своју кредитиву.

Из *Букурешта* бројављају, да је ђенерал Коцебуе постао подкомандант укупне руске дунавске војске; њему је поверена фактична управа војске, а велики кнез Никола имаће само по имену врховну управу, јер је оболео. За шефа ђенералног штаба западне армије наименован је ђенерал Тотлебен.

„Пол. Кор." телеграфишу из *Букурешта*: 15. (27.) септ. предузела је једна пешачка и коњаничка колона од 6000 момака под ђенералом *Максимом* рекогносковање у *Добруџи*, почев од Кистенце према Пазарџику; Руси су *Пазарџик* затекли утврђен и у њему 6000 војске под командом *Риза-паше*; Руси нису имали налога да нападају те су се после кратког боја повукли натраг; заробили су четворицу и запленили много марве. Губитак Руса износи 16 људи, а губитак турски око 100 људи. — Сва руска покретљења прешла су Дунав, и приспеће најдаље за осам дана на Јантру и пред Плевно. Тад ће се предузети енергична офензива.

У *Петроград* јављају званично са *Кавказа*: Крајем месеца августа букнули су у средњем Дагестану немири, па су установе напали на руске мање чете у гунинском дистрикту; од 21. септ. распрострли су се немири по срезу казијском, кумишком, кајташком, талабарембском и киринском у средњем и јужном Дагестану; наша редовна и народна војска ударила је с више страна на устанике, па је особито помоћу војске пуковника кнеза Накашице повраћен мир најпре у срезу гунинском, а после и у средњем и јужном Дагестану; вештом операцијом кнеза Накашице и Терасатурова потучени су усташи више пута; 23. септембра растерали су поменути комаданти код аула (села) Лаваша а 24. септ. код аула Кутиша устаничку чету од 6000 људи. Устанак је дакле у Дагестану угушен. Наш губитак за цело време износи: Пуковник Чембер мртав, два подпоручика рањена, 4 сатнијска команданта и 130 које редовних које народних војника мртвих или рањених.

Из *Брисла* јављају, да принц Луј Наполеон није отишао у Енглеску, него у Париз, где се и сада налази.

ПРИПОСЛАНО*.)

Браћи М. Поповићу

НОВИ САД.

Завршујући овим сваку даљу полемику са вама као таким „трговцима" који се из таког пера дајете бранити, изјављујем да на моје припослано о рекламацији висте ни речце одговорили, већ ме само опадали у ком стоји да сте још концем јуна 17 ком. „Орла" примили, а новце и 4 непродате „Грофице" уз приложено писмо висте — а ја опет имам сведока кад сам паковао да сам и једно и друго послао. — Кад сте даклем концем јуна моју паклу примили, што сте ми онда 21. јула послали карту овог садржаја: „У име последње опомене позивамо вас у име издаваоца „Орла" овим пријатељски да како новце тако исто и заостале календаре обратном поштом послати изволите. У противном случају жао нам је што се морамо латити других мера — ал другчије нејде, јер и нас гони издаваоц због рачуна." — и другу карту од 20. августа скоро истог садржаја са додатком: „Ви велите да сте послали, ал коме? — код нас нема ни словца о томе."

Из овога се чисто види, да су се браћа М. Поповићи заиста све „до јучер невешти правили" што саче овде изложене карте од јула и авг. посведочавају; и дал је то „трговачки" да код браће М. Поповића тачност и уредност не влада, сведочи и то, што ме на горњим картама титулирају једанпут „трговцу" а други пут „serbischer Lehrer."

У осталом моји пријатељи и познаници ме добро познају те завршујем овим свако даље одговарање једном за свагда.

У Долови 16. (28.) септембра 1877.

СВЕТ. ДРАГОМИРОВИЋ,
трговац.

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво.

СПИСАК

прилога и приложника на црногорске рањенике приликом беседе, коју приредише свршене ђимназисте у Карловцима 20. јула 1877. године.

1. Прилози скупљени у Карловцима.

ГГ. Др. Натошевић 1 ф. Сп. Илић 1 ф. Т. Поповић прота карловачки 20 н Никола Чакић 1 ф. П. Кнежевић 2 ф. Јован Савић 2 ф А. Лазаревић 2 ф. Зоричић 3 ф. Јован Бугарски 3 ф. М. Маринковић 4 ф. Војинов 1 ф. Д. Балтовића 2 ф. Пејичић столар 2 ф. Јован Поповић Зубан 2 ф. Стерговића 3 ф. др. Ристић 2 ф. Јован Карасовић 2 ф. Ј. Живановић проф. 1 ф. Живковића 3 ф. Бина 2 ф. Колунџић 2 ф. Марковић обрлт. 2 ф. Ј Пачарив проф 3 ф. Лука Станисављевић 2 ф. П. Кречаревић проф. 3 ф. Вулпе лечник 30 н. К. Милошевић 4 ф. Малетић свешт. 1 ф. Шоберка 2 ф. Павловића Грчиња 3 ф. Јагодића 1 ф. М. Кавраћева учитељица 2 ф. Љ. Гојковићева 2 ф. Д. барон Рајачић 5 ф. Г. Варусковић проф. 2 ф. Лазар Стефановић прота белоцрквански 1 ф. Тутунџић 2 ф. Јован Радивојевић 50 новч. Шандор Радовановић 1 ф. Т. Јовановића 2 ф. Милош Костић обрлт. у миру 2 ф. и 1 дукат, Стеван Ристић градоначелник карловачки 5 ф. Авакумовића пароховица 1 дукат, Сима Рајачић 3 ф. Јован Павловић парох из Инђије 5 ф К. Томића 1 ф. Лазар Магарашевић 1 ф. Мужа из Н. Сада 1 ф. Вулића 2 ф. П. Н. 2 ф Полешевић 2 ф. Стеван Лазић директор ђимн. 5 ф. Вујић наредник 2 ф. Љ. Купусаревић проф. бог. 2 ф. Из Н. Сада: Стаматовић 1 ф. М. Шевић 1 ф. Гавра Плавшић 2 ф. Јов. Грчић проф. 5 ф. Ж. Вучетић 2 ф. А. Матић проф. 2 ф. Здравко Ивановић 1 ф. Милан Јовановић проф. 5 ф. Књижара браће Поповића 1 ф. М. ђомпарић 2 ф. Авраамовић 1 ф. 50 н. Арса Пајевић 5 ф. и бесплатно штампао како позивнице тако и улазнице (свала!) Даље из Карловаца: Младен Миодраговић 1 ф. Јелена Крстић 3 ф. Ј. Јовановић агент 2 ф. П. Живојновић 2 ф. Јован Меглер 1 ф. Јован Пантелић 2 ф. Марија Станаковић учитељица 2 ф. Драгиња Ђукића учитељка 1 ф. и вешто израђену мараму што се у току беседе изигравала са 20 ф. Лаврентије Гершић арх 2 ф. Аугуст Вучковић 5 ф. Павле Хајзлер 5 ф Милан Димитријевић 3 ф. Исидор Војновић 1 ф. 50 н. Миша Сланкаменац 3 ф. Адамовић 2 ф. Светозар Пантелић парох буковачки 2 ф. Васа Теодоровић 1 ф. Васа Константиновић парох и кат. 2 ф. Никола Константиновић парох чортановачки 2 ф. Томића 2 ф. Илија Павловић 2 ф. Тоша Јовановић 2 ф. Петар Нинковић 1 ф. Величковић 1 ф. А. Рајковић 1 ф. Гига Стајић 1 ф. Месаровић фонд. касир 2 ф Ђока Јовановић дрнд. мед. 5 ф. П. Маринковић 1 ф. Стеван Иванишевић 1 ф. 50 н. Стеван Димитријевић 1 ф ђорђе Станковић 5 ф. Јован Станковић 5 ф. Јеремовића 2 ф. Малуш учитељ 2 ф. М. Поповић 1 ф. Љ. Јовановић 1 ф. Никола Сланкаменац 6 ф. Моја Кансарић 3 ф. М. Поповић 1 ф. Н. Н. 1 ф. Шајновићева 2 динара, Ђ. Шајновић 2 ф. Остојићева 1 ф. Никола Савић парох из Земуна 2 ф. Чобанић парох 1 ф. Ј. Манојловић судац кот. 5 ф. М. Живојновић 30 н. Имре Штрасер 1 ф. Ђ. барон Рајачић 1 ф. Станисављевић парох сасански 1 ф. С. Павловић 1 ф. Јован Милић проф. 2 ф. Др. Стеван Бабић жупник 1 ф. Ст. Ненадовић 2 ф. Иван Стефановић пристав 2 ф. Светозар Поповић проф. 3 ф. Петровић књиговођа из Инђије 2 ф. Ј. Пантелић пристав 1 фор. Деспотовић књиговођа 3 ф. Хес 1 ф. и 1 крунаш талир, ђорђевић 1 ф. П. Јовановић 1 ф. Сава Пушић 1 ф. Петар Керчевић 1 ф. А. Венечки 1 ф. Шмајт 1 ф. 50 н. Карл Оршоховски 3 ф. Јован Павловић 2 ф. др. Јов Суботић 2 ф. прота сомборски Бранковић 2 ф. Л. Ауер 5 ф. Катарина Маринковић 2 ф. Васа Вујић проф. 1 ф. Сава Стојшић парох иришки 1 дукат, Сима Ковић агент 1 ф. Тома Кренајз 2 фор. Осим тога приспослали на касу: преосв. владика Вујновић 30 ф. арх. И. Руварац 5 ф. арх. Герман Јовановић 5 ф. архиђакон Пахомије Купусаревић 3 фор. даље из Карловаца: др. Живко Гојковић адвокат 10 ф. Фрања Радуловић 5 фор. Дамаскин Бранковић протођакон 2 ф. Коста Павловић Таб. 2 ф. Н. П. из Пеште 2 ф. П. Н. из Пеште 1 ф. од Милоша Грабовачког у Земуну скупљено 4 ф. А. Падејски учитељ у Бољевци 2 ф. 70 н. гђца Маринковићева поклонила 2 канте вина за свираче. (Свршиће се.)

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕДПЛАТУ

на оригиналан роман у два дела

„ПРЕД ЗОРУ"

Под фирмом здраве забаве даје се читалачкој публици више пута само шарена љуска, под којом се скрива празнина и трулеж. Писац је гледао, да овај роман не буде књижевна појава те врсте, него да и по облику и по садржини својој представља заиста здраву храну за мисли и осећаје. Он се трудио да што савршеније споји забаву са корисним упливом на читаоце и читалице, цртајући све занимљиве и важне стране живота, што их показују његове особе у своме развитку, мишљењу, осећању и делању. — На сваком кораку наилазимо на предрасуде, које састављају ужасну снагу, што стоји на путу напредовању човечанске свести. Још влада насиље; ропски јарам још није збачен. Још је мрак.... Роман је проникнут признањем те истине и тврдом вером у светлу будућност.

Књига ће изнети око 30 штампаних табака у формату обичне осмине, а цена јој је 1 фор. 20. н. — Обадва дела биће спојена. Тако ће наша публика имати одмах пред собом целину и то по јефтинију цену, јер се на тај начин уштеђују сувишни трошкови око увеза и разашиљања више свезака.

Роман ће ући у штампу, чим буде изгледа, да издавач не ће морати штетовати. А ако се можда не би могао издати због недовољнога одзива од стране публике, добиће претплатници наравно новац натраг.

Претплата траје до половине новембра. Скупљачи добијају једанајсту књигу. Новац се шиље на „Српску народну задр. штампарију у Нови Сад" као издавача овога романа.

НОВА КЊИГА.

Сад баш изађе из штампе

велеомиљена и у нас

ШАЉИВА ИГРА У 1 РАДЊИ С ПЕСМАМА

ПРКОС

по Р. Бенедиксу посрбио **др. Јов. Андрејевић**

Свеска XII.

зборника позоришних дела.

По захтевању изричном са много страна, особито наших пошт. пријатељица драгог народног нам позоришта — издасмо ево сад ову шаљиву игру, нашег рано преминулог, непрежаљеног књижевника дра Јов. Андрејевића.

Књизи овој додасмо лепу новећу слику фотографију тога приповедача вештог посрбљача за оне, који то заиште.

Цена је књизи — — — — — — — 20 новч.
„ „ „ са повећом сликом — 40 новч.

Очекујући дакле што веће пошт. наруџбина и потражајва овога изврсног дела позоришног — приликом овом ево навађамо и остале свеске овога зборника

I. **Школски Надзорник**, шаљива игра у једном чину — — — — — — — — — — 20 н.
II. **Шаран**, шаљива игра у једној радњи, написао Змај Јован Јовановић (и друго поправљено издање, — 20 н.
III. **Честитам и Француско-пруски рат**, и од Косте Трифковића — — — — — — — 30 н.
IV. **Крељева сеја**, историјска драма у 4 дела написао др. Милан Јовановић — — — — — 50 н.
V. **Максим Црнојевић**, трагедија у пет чинова с певањем написао др. Лаза Костић — — — 40 н.
VI **Избирачица**, шаљива игра у три чина с певањем написао Коста Трифковић — — — — 30 н.
VII. **Љубав није шала**, шала у једној радњи од А. Хаџића — — — — — — — — — — 20 н.
VIII. **Демон** повест и алегорија написао др. Милан Јовановић — — — — — — — — — — 30 н.
IX. **Љубавно писмо**, шаљива игра у једној радњи од Косте Трифковића — — — — — — — 20 н.
X. **Ромео и Јулија** трагедија од Шекспира с енглеског превео др. Лаза Костић — — — — — 30 н.
XI. **На бадњи дан**, драмолет у 1 радњи и **Пола вина пола воде**, шаљива игра у 1 чину од К. Трифковића — — — — — — — — — 20 н.

Свака ова свеска може се добити и са сликом писца, или превађача, и стаје ЗА 20 НОВЧ. скупље.

До који дан долази у штампу

з. Рукавица и лепеза шаљива игра са француског од пр. Обрвнежевића.

б. Ај људи што се не жените шаљива игра од Розена, за срп. позорницу прерадио Бранко Јовановић (Муша.)

Браћа М. Поповићи.

Прво ц. к. повл. паробродско друштво.

РЕД ПЛОВИДБЕ

ПУТНИЧКИ ПАРОБРОДА.

Од суботе 1. септ. пловит ће путничке лађе.

Средом и суботом из **Будим-Пеште у Н. Сад.**

Четвртком и недељом из **Новог Сада у Будим-Пешту**

по истом досадањем реду, као лађе из **Будим-Пеште за Земун** и полазе:

Из **Будим-Пеште** у 7 сати у јутру.

Из **Новог Сада** после $^1/_2$11 сати пре подне.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

БЕЧ 13. септ. (Недељни извештај са марвене пијаце Сан-Маркса од Кеглића и Деметровића.)

Понедељник 12. септембра, пијаца за рогату марву. Дотерано беше свега 4664 комада говеда, и то по расама 1709 комада мађарски, 2464 комада пољски, 331 комад немачки и 160 комада српски; по квалитету 2106 комада рањени италски, 2558 комада травски, а по врстама 4384 комада волова, 34 ком. бикова, 50 крава, и 196 ком. бивола. Беч купио је 1687 ком. околина 2068 ком. горња Аустрија 177 ком. Чешка 327 ком. и горња Немачка 255 ком. а остало је непродато 150 комада. — За мађарске италске волове плаћало се 53 до 61½ ф. за пољске 52—61 ф. за немачке 56—68 ф. за мађарске травске волове 46—56 ф. пољске 50—54 ф. за српске 52—53 и по ф. за бикове 48—54 ф. за краве 48—55 ф. и за биволе 40—47 ф. од 100 килограма на живу меру.

Уторак 13. септембра, пијаца за свиње. На данашњу пијацу дотерани број свиња износио је 3241 комад, и то 996 комада тешки свиња, 1051 комад свиња средње тежине и 1194 комада лаки пољски свиња. — Пијаца није ни у колико од прошле недељне разликовала и остале су исте цене. — За лаке свиње плаћало се 28—44 нов. за средње 47—49 н. а за тешке свиње 50—51 и по н. по килограму, при прилично живој пијаци.

Четвртак 15. септембра, пијаца за ситну стоку. На ову пијацу дотерано беше свега 1870 ком. телади, 1020 комада свиња разне тежине и 30.694 комада оваца. Пијаца за телад била је врло жива и због малог броја цене су за 2–3 фор. по метарској центи скочиле. Напротив пијаца за овце била је врло слаба с тога, што се прогласило, да је извоз оваца за горњу Немачку забрањен; за бечки конзум продато је нешто мало по цену од 15—27 ф. по пару дакле скоро у пола јефтиније но што се досад продавали, и поред свега тога остало је више од 25.000 комада непродати оваца. — Свињи продати су по цени од уторника, а за телад плаћало се 45–62 н. по килограму.

Курз бечке берзе 21. септ. (3. окт.)

5% металици — — — — — — — — — —	64.35
5% народног зајма — — — — — — —	66.95
Државни зајам од 1860 г. — — — — — — —	111.25
Акције банчине — — — — — — — —	849 —
Кредитне акције — — — — — — — —	218.50
Лондон — — — — — — — — — —	116.90
Угарске разтеретнице — — — — — — —	78.—
Темишварске разтеретнице — — — — —	76.50
Ердељске разтеретнице — — — — — —	76 —
Хрватско-славонске разтеретнице — — — —	84.—
Сребро — — — — — — — — — —	104.—
Ц. кр. дукати — — — — — — — — —	5.59
Наполеондори — — — — — — — — —	9.38
Немачке марке — — — — — — — — —	57.65

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

У месту Карлову, протопопијату вел. кикиндском упражњено је место учитеља I. разреда. — Плата је учитеља 500 ф. а. вр. са станом и баштом, дужност је учитеља осим школе и појање у цркви. Ко жели ово место получити, нека се изволи с молбеницом и нужним доказима овој обш. црк. школ. до 29. октобра обратити.

У Карлову 17. септ. 1877. ПАЈА БЕРБАКОВ,
1—1 председник.

НАТЈЕЧАЈ.

У обћини чалманској упражњено је мјесто обћинскога благајника са платом годишњом од 600 фор. а. вр.

За попуњење овога мјеста расписује се натечај тим додатком, да молитељи своје ваљано обложене молбенице имаду приложити кр. овој поджупанији до 25. листопада 1877. уз очитовање, да ће према потреби за годину дана положити рачунарско-благајнички испит, и да су кадри одмах након избора пружити јамчевину износом годишње плате.

У Руми 27. септембра 1877. Поджупан
3—3 БУДИСАВЉЕВИЋ.

ОБЈАВА.

Овим се од стране потписаног црквеног одбора објављује, да ће се гостионица у кући овд. српске црквене општине, — састојећа се из 14 соба, 2 подрума, 1 леденице, 2 штале и 2 шопре — 6 (18) октобра о. г. у 9 сахати пре подне. путем јавне дражбе на три године т. ј. од 1. јануара 1878 до последњег децембра 1880 год. под закуп издати.

Ближа условља могу се у свако доба код потписаног первовође дознати.

Из седнице привреме. црквеног одбора одржане у В. Кикинди 7. септ. 1877. год.

НИКА НИКОЛИЋ, УРОШ ПОПОВИЋ,
первовођа, 2 3 подпредседник.

За пирнберској и порцуланску трговину

Н. ПАРАСКИЈЕВИЋА

У Новом Саду,

тражи се један спомоћник који може одма ступити. 2—2

Шпецерајска трговина

ПЕТРА ПОПАДИЋА

У Новоме Саду

потребује једног спомоћника и једног шегрта који могу одма ступити. 1—2

Грожђарска трговина

М. КРИТОВЦА СИНОВИ

у Руми

потребује једног помоћника. 1—3

Шпецерајска и мешовита трговина

ПАВЛА АРСЕНИЋА

у Илоку

потребује два шегрта. 1—5

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић — Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију". — Српска народна задружна штампарија.